

Sygn. akt VIII *Pa* 4/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 czerwca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Patrycja Bogacińska-Piątek (spr.)
Sędziowie:	SSO Grażyna Łazowska SSR del. Magdalena Kimel
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 6 czerwca 2019r. w Gliwicach

sprawy z powództwa S. S. (1) (S.), T. R. (R.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w J.

o świadczenie rekompensacyjne

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 5 września 2018 r. **sygn. akt** VI P 728/17

- 1) zmienia zaskarżony wyrok w całości i oddala powództwa;
- 2) odstępuje od obciążania powodów kosztami procesu w postępowaniu przed Sądem I i II instancji.

(-) SSR del. Magdalena Kimel (-) SSO Patrycja Bogacińska-Piątek (spr.) (-) SSO Grażyna Łazowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Pa 4/19

UZASADNIENIE

Powód T. R. domagał się zmiany decyzji (...) Spółki Akcyjnej w J. z dnia 24 listopada 2017 roku w przedmiocie odmowy przyznania świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla poprzez orzeczenie co do istoty sprawy. Nadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanej kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu powód wskazał, że nabył uprawnienia emerytalne od dnia 18 października 2014 roku, natomiast stosunek pracy z pozwaną ustał w dniu 15 grudnia 2014 roku. W konsekwencji czego powód był uprawniony do bezpłatnego węgla dla emerytów za okres od dnia 16 grudnia 2014 roku do dnia 31 grudnia 2014 roku. Świadczenie to zostało faktycznie wypłacone przez pozwaną w lutym 2015 roku.

Powód wskazał wartość przedmiotu sporu na kwotę 10 000 zł.

Pozwana (...) Spółka Akcyjna w J. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Na uzasadnienie swojego stanowiska pozwana wskazała, że zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniach rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla osobą uprawnioną do uzyskania rekompensaty jest między innymi emeryt lub rencista, który miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierał to świadczenie, w trakcie pobierania emerytury lub renty otrzymywał z przedsiębiorstwa górniczego, z którego przeszedł na emeryturę lub rentę bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie pieniężnym (co w przypadku pozwanej dotyczy okresu do dnia 31 grudnia 2014 roku), porozumienia układów zbiorowych pracy, porozumień i innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, w oparciu o które otrzymywała bezpłatny węgiel w naturze lub w ekwiwalencie pieniężnym utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. W oparciu o powołaną argumentację pozwana wskazała, że powód, który przeszedł na emeryturę w 2014 roku nie ma prawa do rekompensaty bowiem przed końcem 2014 roku nie pobierał jako emeryt od pozwanej deputatu na węgiel.

Powód S. S. (1) domagał się zmiany decyzji pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w J. z dnia 25 listopada 2017 roku w przedmiocie odmowy przyznania świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla poprzez orzeczenie co do istoty sprawy.

W uzasadnieniu powód wskazał, że pozwana błędnie przyjęła, że powód nie posiada statusu osoby uprawnionej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Powód podał, że przeszedł na emeryturę w październiku 2014 roku i był uprawniony do bezpłatnego węgla za okres od 8 października 2014 roku do 31 grudnia 2014 roku. W konsekwencji czego, w ocenie powoda nabył on prawo do świadczenia rekompensacyjnego.

Powód wskazał wartość przedmiotu sporu na kwotę 10 000 zł.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych. W uzasadnieniu przedstawiła stanowisko analogiczne jak w przypadku T. R..

Sąd Rejonowy w Gliwicach wyrokiem z dnia 5 września 2018 roku zasądził od pozwanej na rzecz każdego z powodów T. R., S. S. (1) kwotę po 10.000 zł tytułem świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla na podstawie ustawy z dnia 12 października 2017 roku, zasądził od pozwanej na rzecz każdego z powodów kwotę po 1.350 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w Gliwicach kwotę 1.000 zł tytułem opłat od pozwów, od powodów T. R., S. S. (1), od obowiązku uiszczenia których to opłat powodowie byli zwolnieni z mocy ustawy.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że:

Powód T. R. w okresie od dnia 27 lipca 1989 roku do dnia 15 grudnia 2014 roku był zatrudniony w Kopalni (...) w K. na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku górnik pod ziemią. Stosunek pracy został rozwiązany na mocy porozumienia stron w związku z przejściem powoda na emeryturę. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. powód otrzymał emeryturę od dnia 18 października 2014 roku.

Powód S. S. (1) w okresie od dnia 17 sierpnia 1988 roku do dnia 7 października 2014 roku był zatrudniony w Kopalni (...) w K. na podstawie umowy o pracę, ostatnio na stanowisku starszy ślusarz pod ziemią. Stosunek pracy został rozwiązany na mocy porozumienia stron w związku z przejściem powoda na emeryturę. Decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. powód otrzymał emeryturę od 12 kwietnia 2014 roku.

Do dnia 31 lipca 2014 roku pracodawcą powodów była (...) S.A. w K.. Zgodnie z Porozumieniem z dnia 20 grudnia 2004 roku byłym pracownikom, których stosunek pracy został rozwiązany z (...) S.A. w K. po dniu wejścia w życie (tj. po dniu 1 stycznia 2005 roku) w związku z przejściem na emeryturę lub rentę przysługiwał bezpłatny węgiel w wymiarze 3 ton rocznie. Prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych realizowane było w ekwiwalencie pieniężnym; natomiast prawo to na wniosek uprawnionego mogło zostać zrealizowane także w naturze.

Z dniem 1 sierpnia 2014 roku nowym pracodawcą powodów w trybie art. 23¹ k.p. została pozwana spółka w związku z nabyciem w dniu 31 lipca 2014 roku od (...) S.A. w K. zakładu (...). Pozwana spółka przejęła tylko czynnych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, natomiast byli pracownicy KWK (...) zostali przyporządkowani do Zakładu (...) S.A. w K.. Przez okres jednego roku od daty zbycia KWK (...) pracownicy tej kopalni mieli zachowane dotychczasowe warunki płacowe.

Zarządy (...) S.A. w K. oraz (...) S.A. – w związku z trudną sytuacją ekonomiczno-finansową obu spółek i zagrożeniem upadłości firm – począwszy od dnia 1 stycznia 2015 roku dokonały likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób do bezpłatnego węgla. W stosunku do byłych pracowników KWK (...) obowiązek wypłaty deputatu węglowego zachowany został przez (...) S.A. Czynni zaś pracownicy KWK (...) w razie przejścia na emeryturę lub rentę po dniu 31 lipca 2014 roku objęci byli przepisami dotyczącymi prawa do deputatu węglowego dla emerytów i innych uprawnionych osób obowiązującymi w (...) S.A.

Powodowie po przejściu na emeryturę w 2014 roku otrzymali bezpłatny węgiel emerycki za rok 2014 – przy czym wypłaty dokonano w 2015 roku.

Wnioskiem z dnia 2 listopada 2017 roku powód T. R. domagał się od pozwanej wypłaty rekompensaty wynikającej z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. W dniu 24 listopada 2017 roku pozwana wydała decyzję odmowną.

Wnioskiem z dnia 8 listopada 2017 roku powód S. S. (1) domagał się od pozwanej wypłaty rekompensaty wynikającej z ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. W dniu 25 listopada pozwana wydała decyzję odmowną.

Sąd Rejonowy uznał, że:

Roszczenie powoda T. R. jak i powoda S. S. (1) zasługiwało na uwzględnienie.

Prawo do deputatu węglowego przyznane zostało pracownikom kopalń na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 roku w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz.U. z 2013 roku, Nr 2, poz. 13). Wynika ono wprost z § 19 ust. 1 Karty górnika, zgodnie z którym pracownikom objętym przepisami rozporządzenia (m.in. pracownicy kopalń węgla kamiennego) przysługuje deputat węglowy w naturze i ekwiwalencie pieniężnym lub tylko w ekwiwalencie pieniężnym. Nadto § 19 ust. 2 Karty górnika stanowi, że emerytom i rencistom uprawnionym do deputatu węglowego w okresie ich zatrudnienia w jednostkach organizacyjnych objętych przepisami rozporządzenia oraz wdowom (wdowcom) i zupełnym sierotom po nich przysługuje bezpłatny węgiel opałowy lub ekwiwalent pieniężny za ten węgiel.

Z powyższego wynika zatem, że prawo do deputatu węglowego przyznane zostało dwóm różnym kategoriom osób, których pozycja społeczna i zawodowa jest odmienna. Do pierwszej kategorii osób uprawnionych do deputatu węglowego wchodzi czynni pracownicy kopalń, a prawo to ma status świadczenia związanego z pracą o charakterze

wynagrodzenia za pracę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1986 roku, III PZP 36/86, LEX nr 14645). Drugą zaś kategorią osób objęci są emeryci i renciści górniczy (bądź wdowy i zupełne sieroty po nich), którzy pomimo braku pozostawania w stosunku pracy uprawnieni są do świadczenia wynikającego z wcześniejszego zatrudnienia. W ich przypadku deputat węglowy stanowi wyraz szczególnego przywileju przyznanego w związku z wcześniejszą pracą wykonywaną w szczególnie trudnych warunkach pracy. Szczególny charakter tego świadczenia w stosunku do emerytów i rencistów polega na tym, że otrzymują oni świadczenie o charakterze wynagrodzenia za pracę przy braku wykonywania pracy. Deputat węglowy w ich przypadku nie posiada zatem cechy ekwiwalentności. Innymi słowy prawa do bezpłatnego węgla dla byłych pracowników nie można uznać za świadczenie wynikające ze stosunku pracy. Ze względu na swoją specyfikę winno ono być raczej zaklasyfikowane jako świadczenie związane ze stosunkiem pracy. Z tego też względu, patrząc z punktu pracodawcy, wydawanie węgla w ramach deputatów (bądź jego wypłata w formie ekwiwalentu pieniężnego) zwiększa koszty przedsiębiorstwa górniczego i zmniejsza ilość towaru przeznaczanego do sprzedaży i zmniejsza zysk (bądź bezpośrednio stanowi koszt przy wypłacie ekwiwalentu pieniężnego).

W świetle art. 11 ust. 1 i art. 17 ustawy z dnia 2 lutego 1996 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 roku, Nr 24, poz. 110) Karta górnika zachowała moc do czasu objęcia pracowników, których jej przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nim normowanego – postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W przypadku emerytów i rencistów zatrudnionych wcześniej w Kopalni (...) od dnia 1 stycznia

2005 roku źródłem prawa do deputatu węglowego było Porozumienie z dnia 20 grudnia

2004 roku zawarte pomiędzy zarządem (...) S.A., a związkami zawodowymi. Tym samym każdy górnik z chwilą uzyskania statusu emeryta lub rencisty nabywał prawo do deputatu węglowego przeznaczanego dla emerytów i rencistów, co nie było kwestionowane w sprawie. Prawo to było niezależne od wcześniej wypłacanego deputatu węglowego dla pracowników. (...) realizowała uprawnienia emerytów i rencistów KWK (...) – których stosunek pracy ustał przed dniem 1 sierpnia 2014 roku – do bezpłatnego węgla aż do dnia skutecznego wypowiedzenia w tym zakresie Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Z kolei (...) S.A. z dniem 1 sierpnia 2014 roku przejęła na siebie obowiązek realizacji tego świadczenia jedynie względem emerytów i rencistów KWK (...), którzy w chwili przejęcia tej kopalni byli jeszcze czynnymi pracownikami. Jednakże i ta spółka węglowa skutecznie odstąpiła od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w roku 2015 (uchwały (...) i (...)). W następstwie tego emeryci i renciści (lub osoby po nich uprawnione) pracujący wcześniej w KWK (...) po 2014 roku pozbawieni zostali prawa do deputatu węglowego.

W dniu 12 października 2017 roku uchwalona została ustawa o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971), która weszła w życie w dniu 24 października 2017 roku. Przedmiotem tej regulacji stała się realizacja przez przedsiębiorstwa górnicze świadczeń rekompensacyjnych z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (art. 1 ustawy). Za osoby uprawnione do tego świadczenia ustawa traktuje dwie kategorie osób (art. 2 ust. 1 lit a, b):

1) emeryta i rencistę mających ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy i pobierających to świadczenie, uprawnionych w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń,

2) wdowy, wdowców i sieroty mających ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie powyżej wymienionej.

Wysokość rekompensaty wynosi 10.000 zł. Rekompensata jest wypłacana jednorazowo przez właściwe przedsiębiorstwo wypłacające przekazem pocztowym, przelewem na rachunek bankowy albo rachunek prowadzony w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, wskazany we wniosku o wypłatę rekompensaty. W przypadku śmierci osoby uprawnionej, która złożyła wniosek o wypłatę rekompensaty, należną jej rekompensatę wypłaca się w częściach równych wdowom, wdowcom i sierotom mającym ustalone prawo do renty rodzinnej po osobie

uprawnionej. Roszczenie o świadczenie z tytułu wypłaty rekompensaty wygasa po upływie 12 miesięcy od dnia złożenia wniosku o wypłatę rekompensaty (art. 4 ustawy). Wniosek o wypłatę rekompensaty osoba uprawniona składa do właściwego przedsiębiorstwa wypłacającego w terminie do 21 dni od dnia wejścia w życie ustawy (art. 5 ust. 1 ustawy).

Przedsiębiorstwo wypłacające odmawia w formie pisemnej, z podaniem przyczyny odmowy, wypłaty rekompensaty, jeżeli wniosek złożyła osoba nieuprawniona (art. 5 ust. 9 ustawy), Od odmowy, o której mowa w ust. 9, przysługuje odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych w terminie 14 dni od dnia otrzymania odmowy (art. 5 ust. 10 ustawy).

Rekompensaty są finansowane z dotacji celowej przyznawanej przez ministra właściwego do spraw gospodarki złożami kopalni (art. 6 ust. 1 ustawy). Za przedsiębiorstwo wypłacające ustawa rozumie:

- 1) przedsiębiorstwo, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1327 i 1566) – w przypadku osób uprawnionych ze zlikwidowanych przedsiębiorstw górniczych lub przedsiębiorstw górniczych, które zaprzestały wydobycia węgla kamiennego na podstawie koncesji przed dniem wejścia w życie ustawy,
- 2) przedsiębiorstwo górnicze – w przypadku osób uprawnionych z przedsiębiorstw górniczych, które w dniu wejścia w życie ustawy prowadzą wydobycie węgla kamiennego na podstawie koncesji.

Sąd pierwszej instancji uznał, że osobą uprawnioną do rekompensaty z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla jest emeryt lub rencista, który nie tylko miał ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, ale również pobierał świadczenie z tego tytułu. Osobie takiej przysługiwało również, na podstawie przepisów wewnętrznych obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym, prawo do bezpłatnego węgla, które trwale utracił przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Ponadto osobą uprawnioną jest wdowa, wdowiec i sieroty mające ustawowe prawo do renty rodzinnej po osobie uprawnionej, tak jak to było określone w zakładowych układach zbiorowych pracy i porozumieniach z nimi związanych.

Zdaniem Sądu Rejonowego powodowie spełniali przesłanki do przyznania im świadczenia rekompensacyjnego określonego w ustawie o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Powodowie rozwiązali stosunek pracy z pozwaną w 2014 roku i faktycznie w tym roku pobierali emeryturę, a mając ustalone prawo do emerytury i pobierając emeryturę powodowi byli uprawnieni do ekwiwalentu pieniężnego za bezpłatny węgiel na podstawie regulacji, która utraciła moc przed dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla.

Faktyczna wypłata bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2014 w roku 2015 nie zależała od powoda i nie wpływa na pozbawienie powodów uprawnień do węgla emeryckiego za rok 2014, które to uprawnienie w ocenie sądu jest jedną z przesłanek spornego prawa do świadczenia rekompensacyjnego.

Sąd Rejonowy wskazał, że podziela stanowisko przywołane przez pozwaną, a wyrażone w wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 9 lutego 2017 roku w sprawie VIII Pa 144/16. W sprawie sporna stała się kwestia podstawy prawnej wypłaty powodom węgla emeryckiego za 2014 rok. Pozwana ostatecznie kwestionowała istnienie takowej podstawy, jednak zarzuty te nie okazały się skuteczne.

Na mocy umowy sprzedaży, zawartej pomiędzy (...) S.A. a pozwaną wobec pracowników KWK (...) zastosowanie miały dalej postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku ale tylko te, które regulowały prawa i obowiązki objęte treścią stosunku pracy. Natomiast nie miały już zastosowania postanowienia Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku regulujące uprawnienia do bezpłatnego węgla osób niebędących pracownikami, bowiem osób tych nie łączył z pozwaną stosunek pracy. W stosunku do byłych pracowników KWK (...) obowiązek wypłaty deputatu węglowego

zachowany został przez (...) S.A. Oznacza to, że z chwilą nabycia KWK (...), tj. na dzień 31 lipca 2014 roku, (...) S.A. nie była obowiązana do wypłaty byłym pracownikom KWK (...) bezpłatnego węgla deputatowego. Czym innym jest jednak zdaniem sądu brak obowiązku wynikającego z umowy przejścia przedsiębiorstwa od braku podstawy prawnej wypłaconych świadczeń.

Sąd doszedł do przekonania, że pracownicy KWK (...) niewątpliwie nabyli w 2014 roku uprawnienia do bezpłatnego węgla dla emerytów, chociaż źródłem tych uprawnień nie było już Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku, chyba że stosowane posiłkowo. Po pierwsze, w decyzji odmawiającej przyznanie powodom świadczenie rekompensacyjnego pozwana nie kwestionowała w żaden sposób samego prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów za 2014 rok, a rozpoznawany zarzut zgłoszony został przez pozwaną dopiero na końcowym etapie postępowania. Co istotne także, z treści art. 2 ust. 1a ustawy o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla utracone uprawnienie do deputatu węglowego dla emerytów mogło wynikać nie tylko z układów zbiorowych pracy, porozumień, ale także innych regulacji, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Odstępując, na mocy uchwały zarządu z dnia 30 września 2014 roku, od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów w 2015 roku (a więc nie wcześniej), pozwana zasięgiem swej regulacji obejmowała zatem także pracowników KWK (...), którym po przejściu na emeryturę faktycznie wypłacała deputat węglowy dla emerytów za 2014 rok. Poza tym w świetle art. 9 § 4 k.p. obowiązujące w pozwanej spółce wewnątrzzakładowe źródła prawa określające prawa do deputatu węglowego dla emerytów nie mogły skutecznie pozbawiać jedynie pracowników KWK (...) ww. świadczenia, bowiem regulacje te naruszałyby zasadę równego traktowania w zatrudnieniu. Pozwana wypłacała pracownikom KWK (...), którzy przeszli na emeryturę po dniu 31 lipca 2014 roku, ekwiwalent za deputat węglowy. Można wręcz stwierdzić, że Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku było stosowane jako praktyczna regulacja tych kwestii, w szczególności dla potrzeb druku deklaracji węglowej. Na datę przyznania uprawnień do bezpłatnego węgla emeryckiego za rok 2014 nie było w tym zakresie wątpliwości u pozwanej. Pracodawca może przy tym określać sytuację uprawnionych w sposób bardziej korzystny niż wynika to z obowiązujących u niego regulacji wewnątrzzakładowych.

W konsekwencji, w oparciu o przeprowadzone postępowanie i na postawie wskazanych wyżej norm, Sąd Rejonowy orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego na rzecz każdego z powodów orzeczono na mocy zasady rozdziału kosztów procesu z art. 98 § 1 kpc oraz po myśli § 9 ust. 1 pkt 2 w związku z § 2 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 265). Opłatę sądową ustalono jako 5% wartości przedmiotu sporu i jej pobranie nakazano w myśl art. 113 ust. 1 z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 300).

Pozwana wniosła apelację, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych.

Pozwana zarzuciła naruszenie art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) poprzez nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że powodowi przysługuje rekompensata mimo, że do końca 2014 roku nie pobrał on ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, a warunkiem nabycia prawa do rekompensaty jest pobranie deputatu węglowego (w naturze lub ekwiwalencie pieniężnym) do końca 2014 roku.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej na ich rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

W uzasadnieniu podali, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja zasługuje na uwzględnienie, ale z innych przyczyn, aniżeli podniesione przez pozwaną.

Należy podkreślić, co mocno zaakcentował Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów (zasadzie prawnej, z dnia 23 marca 1999 roku, w sprawie III CZP 59/98), że ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, zatem obowiązek dokonywania ustaleń istnieje niezależnie od tego, czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku. Dokonanie przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych umożliwia temu sądowi, stając się zarazem jego obowiązkiem, ustalenie podstawy prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumcji. Innymi słowy, sąd II instancji, bez względu na stanowisko stron oraz zakres zarzutów, powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wyknięte w apelacji. Jest jasne, że nienaprawienie tych błędów byłoby równoznaczne ze świadomym ich powieleniem w postępowaniu rozpoznawczym na wyższym szczeblu instancji, czego – zważywszy na istotę wymiaru sprawiedliwości i cele postępowania odwoławczego – nie można zaaprobować.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1971) – zwanej dalej ustawą – osobą uprawnioną do rekompensaty jest:

- a) emeryt (rencista) mający ustalone prawo do emerytury (renty z tytułu niezdolności do pracy), i pobierający to świadczenie,
- b) emeryt (rencista) uprawniony w trakcie pobierania emerytury (renty) do bezpłatnego węgla na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących w przedsiębiorstwie górniczym,
- c) emeryt (rencista), który został pozbawiony prawa do bezpłatnego węgla, bowiem układy zbiorowe pracy, porozumienia lub inne regulacje utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku (dzień następujący po dniu wejścia w życie ustawy), na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Bezsporna jest okoliczność, że powodowie mają ustalone prawo do emerytury, którą pobierają od 2014 roku. W lutym 2015 roku pozwana wypłaciła powodom ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 rok tj. za okres po rozwiązaniu stosunku pracy i uzyskaniu statusu emerytów. (...) Spółka Akcyjna w K. odstąpiła od realizacji prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku.

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy powodowie, będąc emerytami, posiadali prawo do bezpłatnego węgla (tzw. deputatu węglowego) na podstawie układów zbiorowych pracy, porozumień lub innych regulacji obowiązujących u pozwanej, które utraciły moc przed dniem 24 października 2017 roku, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń.

Powodowie podali, że będąc emerytami posiadali prawo do bezpłatnego węgla na podstawie załącznika nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku zawartego pomiędzy zarządem (...) Spółki Akcyjnej w K. a organizacjami związków zawodowych (załącznik dotyczył prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób). Pozwana oraz Sąd Rejonowy stanęły na stanowisku, że w stosunku do pracowników z KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku (data przejścia pracowników (...) Spółki Akcyjnej w K. przez pozwaną w związku z nabyciem kopalni – art. 23¹ k.p.) nie mają zastosowania przepisy porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku.

Należy uznać, że wyżej zaprezentowane stanowisko przez pozwaną i Sąd Rejonowy zasługuje na uwzględnienie. Pozwana odwołała się do poglądu Sądu Okręgowego w Gliwicach, wyrażonego w wyroku z dnia 9 lutego 2017 roku, w sprawie VIII Pa 144/16, który Sąd Orzekający podziela.

Należy przypomnieć, że na podstawie art. 241⁸ § 1 k.p. powodom przysługiwały wszelkie pracownicze uprawnienia przewidziane w porozumieniu z dnia 20 grudnia 2004 roku, ale do końca trwania stosunku pracy. Porozumienie

z dnia 20 grudnia 2004 roku nie ma zastosowania do uprawnień powodów do bezpłatnego węgla po przejściu pracownika na emeryturę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 3 k.p. nie ma zastosowania, ponieważ reguluje ona sytuację, w której nowy pracodawca, przejmując zakład pracy oprócz pracowników, przejmuje także inne osoby np. emerytów, tj. kiedy w dacie przejścia zakładu przejmowane są także obowiązki względem emerytów. W niniejszej sprawie powodowie zostali przejęci, będąc pracownikami, i do nich ma zastosowanie wyłącznie art. 241⁸ § 1 k.p.

Należy zwrócić uwagę, że art. 241⁸ § 1 k.p. wprowadza zasadę, że w okresie roku od przejścia zakładu na nowego pracodawcę do pracowników stosuje się postanowienia układu, którym byli objęci przed przejściem zakładu pracy na nowego pracodawcę. Norma prawna zawarta w art. 241⁸ § 1 k.p. stanowi jedynie o stosowaniu dotychczasowego układu do pracowników, czyli do zakończenia stosunku pracy. Uregulowanie to nie dotyczy okresu po zakończeniu stosunku pracy. Wypowiedzenie układu zbiorowego pracy (porozumienia) przez poprzedniego pracodawcę po przejściu pracowników do nowego pracodawcy, pozostaje bez znaczenia dla stosowania układu do przejętych pracowników przez nowego pracodawcę, albowiem art. 241⁸ § 1 zdanie 2 k.p. stanowi, że postanowienia tego układu stosuje się w brzmieniu obowiązującym w dniu przejścia zakładu pracy lub jego części na nowego pracodawcę. W związku z tym wypowiedzenie przez (...) Spółkę Akcyjną w K. prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych osób (załącznik nr 14 do porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku) – ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014 roku – nie miało wpływu na sytuację prawną powodów. Na aprobatę zasługuje stanowisko pozwanej, zgodnie z którym nie mogła wypowiedzieć porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku, bowiem nie była jego stroną.

Na rozprawie apelacyjnej dnia 1 kwietnia 2019 roku, w sprawie VIII Pa 15/19, pełnomocnik pozwanej podała, że w pozwanej spółce ani nie obowiązuje układ zbiorowy pracy, ani inna jednolita regulacja normująca prawa i obowiązki pracowników oraz uprawnienia emerytów (rencistów). W poszczególnych kopalniach należących do pozwanej spółki obowiązują dawne regulacje kształtujące sytuację prawną pracowników, emerytów, rencistów, to jest sprzed powstania pozwanej spółki. W KWK (...) w K. wobec pracowników zastosowanie ma porozumienie z dnia 20 grudnia 2004 roku; natomiast w stosunku do pracowników, którzy nabyli prawo do emerytury po dniu 1 sierpnia 2014 roku brak jest jakichkolwiek regulacji prawnych, w tym normujących uprawnienia do bezpłatnego węgla. Pełnomocnik pozwanej wyjaśniła, że pracownikom KWK (...) w K., którzy nabyli prawo do emerytury w okresie od dnia 2 sierpnia do dnia 31 grudnia 2014 roku wypłacono ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla. Pozwana nie była świadoma, że wobec tych osób nie stosuje się porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku. Pozwana ze spraw sądowych, w tym ze sprawy apelacyjnej zawisłej przed Sądem Okręgowym w Gliwicach (sygn. akt. VIII Pa 144/16) powzięła wiedzę, że wobec byłych pracowników KWK (...) w K. nie stosuje się porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku (k.120). Pełnomocnik pozwanej dodała, że na podstawie jednorazowej uchwały zarządu z maja 2014 roku zdecydowano o wypłacie emerytom i rencistom (byłym pracownikom zakładów należących do pozwanej) ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 2014 rok w październiku 2014 roku (k.122). Uchwała stanowiła regulację prawną w zakresie uprawnienia do deputatu węglowego dla emerytów (rencistów), która nie utraciła bytu wskutek zawartego porozumienia lub dokonanego wypowiedzenia, bowiem była aktem zarządu pozwanej regulującym prawo do deputatu na dany rok.

Uchwałą zarządu pozwanej z dnia 30 września 2014 roku, pozwana odstąpiła od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku. Należy zauważyć, że uchwała nie pozbawiała emerytów (rencistów) uprawnienia do bezpłatnego węgla na stałe, a jedynie zawieszała to uprawnienie w 2015 roku. Istotne jest to, że uchwała mogła odnieść skutek prawny w tych jednostkach organizacyjnych wchodzących w skład pozwanej, w których obowiązywały regulacje przyznające emerytom (rencistom) prawo do deputatu węglowego. W KWK (...) w K. nie obowiązywały regulacje, które przyznawałyby prawo do deputatu węglowego byłym pracownikom, którzy nabyli prawo do emerytury (renty) po dniu 1 sierpnia 2014 roku.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że nie zostały spełnione łącznie wszystkie przesłanki nabycia rekompensaty, o których stanowi art. 2 ust. 1) lit. a) ustawy. Powodowie, uzyskując status emerytów, nie posiadali uprawnienia do bezpłatnego węgla na podstawie regulacji (np. układu zbiorowego pracy, porozumienia, innej regulacji), która utraciła moc na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Powodowie jako

emeryci otrzymali ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla za 2014 rok na podstawie jednostronnej i autonomicznej decyzji zarządu – jak wskazała pozwana w piśmie procesowym z dnia 15 czerwca 2018 roku (karta 47). Pozwana miała prawo przyznać swoim byłym pracownikom prawo do deputatu węglowego i ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy za 2014 rok, bowiem pracodawca ma uprawnienie do korzystniejszego uregulowania świadczeń niż wynikającego z przepisów prawa pracy – art. 18 § 2 k.p. a contrario. Nie można jednak twierdzić, że jest to inna regulacja obowiązująca w przedsiębiorstwie górniczym, która utraciła moc przed dniem 24 października 2017 roku (dzień następujący po dniu wejścia w życie ustawy), na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Wypłaty dokonane powodom z tytułu ekwiwalentu za deputat węglowy za 2014 rok, kiedy nabyli już oni status emerytów, były dokonane na podstawie jednostronnych i jednorazowych decyzji zarządu pozwanej. Nie skutkowało to powstaniem roszczenia powodów o wypłatę ekwiwalentu pieniężnego z tytułu deputatu węglowego emeryckiego za kolejne lata. Zatem nie była to regulacja, która wymagała wypowiedzenia lub porozumienia celem odstąpienia od jej stosowania – jak wymaga tego przepis art. 2 lit. a) ustawy.

Na marginesie należy wskazać, że nie można zgodzić się z twierdzeniem Sądu Rejonowego, że uchwała zarządu pozwanej o odstąpieniu od wypłaty deputatu węglowego dla emerytów i rencistów w 2015 roku obejmowała także zakład – KWK (...) w K.. Uchwała ta nie mogła dotyczyć zakładu, w którym nie obowiązywała regulacja uprawniająca emerytów i rencistów do bezpłatnego węgla w 2015 roku.

Skoro powodowie nie spełniali przesłanek, o których stanowi art. 2 ust. 1 lit. a) ustawy, to na mocy art. 386 § 1 k.p.c. należało zmienić zaskarżony wyrok w całości i oddalić powództwa.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd uznał, że skomplikowany prawny charakter sprawy przemawia za przyjęciem, iż w sprawie zachodzą szczególne okoliczności sprzeciwiające się obciążeniem powodów kosztami procesu.

(-) sędzia Magdalena Kimel (-) sędzia Patrycja Bogacińska-Piątek (spr.) (-) sędzia Grażyna Łazowska